

SKÅNSKAN SÖNDAG

Blickar tillbaka

Jacques Werup om sin stund på jorden

On the road i Rajasthan
Otroliga Indien är otroligt

Vill torrlägga historien
Flykting visionär i hembyn

Stramt nere vid Finjasjön
Hemma hos Bergqvists

Allvarligt talat

PORTRÄTTET Han har gett ut fyrtio böcker och stått på scen i fyra decennier, och har en intensiv vår framför sig. Närmast ger Jacques Werup poesi-konserter tillsammans med pianisten Jan Lundgren, är aktuell i en dokumentär om sig själv gjord av Jan Troell – och så släpper han sin självbiografi. – Jag har nog aldrig lagt ner så mycket tid i hela mitt liv på att skriva om. Jag vill inte ha en massa pladder, nu är det allvar, säger han.

TEXT CHARLOTTE PEHRSON FOTO JÖRGEN JOHANSSON

Vi möts på Ystads teater en solig och iskall januarmorgon. Jag och fotografen är några minuter sena och Jacques Werup sitter snällt och väntar på en ensam stol mitt på scenen. Bakom honom ett hav av tomma stolsrader, som om ett par veckor kommer fyllas med publik när han tillsammans med jazzpianisten Jan Lundgren bjuder in till poetikonsert.

"Jag avskyr att bli fotograferad, kan ni inte använda bilder från förlaget?", "Nähä, okej, men bara det går fort, femtio minuter max", har Jacques vänligt men bestämt deklarerat på telefon.

Men av detta märks inget. Han ställer upp på både det ena och det andra, och spelar till och med ett par toner på sin klarinett i logen.

Efter fotosessionen lämnar vi den vackra teatersalongen och slår oss ner i två fätöljer i foajén.

Jag har läst hans kommande självbiografi *Medan jag levde*, och hävar upp manuset: 400 sidor lösblad, som jag både skratat och gråtit till, och antecknat hejdlöst på.

Men vad nytt frågar man en 66-åring som spelat med världsstjärnor, givit ut 40 böcker, blivit intervjuad hundratals gånger – och som nu skrivit utlämnande om hela sitt liv, från barndomen på Östergatan 1 i Malmö, via Paris och fullspäckade spelescheman, till Lövestad och äldrandets vedermödor i Ystad?

En fråga har surrat i huvudet sedan jag började läsa: **Stämmer det att din hjärtsjukdom kan vara livshotande?**

– Ja, men mina föreställningar om sjukdomen var dystrare när jag skrev boken. So far so good – med hjälp av en massa mediciner fungerar det bra. Det är ju ingen TT-nyhet, precis, att en man i 60-årsåldern blir sjuk. Krafars man på ytan hos människor i min ålder har alla något skit, säger han med ett varmt leende.

Jacques Werup lider av förstorat hjärta sedan tio år tillbaka och i sin självbiografi funderar han mycket över sjukdomen, vad den kan komma att göra med honom, och över känslan av att tiden håller på att rinna ut. Boken tar sin utgångspunkt här, och vävs runt en promenad i hemstaden, den "europeiska dockstaden", som han kallar den, som doftar av gräs, tång, sill och tjära.

Under promenaden ser han tillbaka på sitt liv och minns vänner han vuxit upp och arbetat med; Ernst-Hugo Järegård, som menade att Werups roman *Casanovas senare resor* handlade om Järegård själv, dokumentärfilmaren Ebbe Gilbe, jazzmusikern och fotografen Georg Oddner, folklivsforskaren Lars Persson som Werup följde med till indianerna i Colombia, där han blev biten av ett flygfå som lade ägg i lungorna på honom, Suzanne Brøgger, Mikael Wiehe, parhästarna Rolf Sersam och Lasse Söderberg från tidiga Cabaret Fredagsbarnen, Frans Sjöström som han hade framgångsrika jazzorkestern Werup-Sjöströmgruppen med ...

Och så familjen, förstås. Om relationen till sina två döttrar, relationen till sina döda föräldrar – fadern i synnerhet – och till sin storebror, som Jacques Werup hängde ut i dokumentärromanen *Swiss Made* 1973 och som han förlorade kontakten med efter det.

– Vi har bara sporadisk kontakt i dag, och det är mitt fel. Det är en av mina sorger i livet, att ha förlorat närheten till honom. Om jag hade fått chansen att göra om saker och ting hade jag varit klokare och försiktigare, jag förstod inte då hur egoistisk jag var, säger han.

Självbiografien har tagit hela tre år att få färdig. Den har varit det svåraste han någonsin skrivit.

– Självkritiken växer med åren och rödpennan har blivit min bästa vän. Jag har nog aldrig lagt ner så mycket tid i hela mitt liv på att skriva om. Jag vill inte ha en massa pladder, nu är det allvar.

Och allvar är det. Om konsten att kunna åldras, och om ett författarskap som börjar bli färdigt.

– Med det inte sagt att jag inte kommer att skriva något mer, men intresset är inte detsamma som förr. Och så har jag ju uttömt det mesta.

Jacques Werup bjuder också på många humoristiska och spexiga inslag. Som när han och Frans Sjöström, efter att ha fått Malmö stads kulturstipendium 1971, åkte med pengarna till restaurang Översten och "bar sig kulturlöst åt". Inför hovmästarens stora ögon sträckte han sig efter briesufflén, greppade specialkniven som stråke och hanterade sufflén därefter. Snart satt den "som en gröt på skjortbröset". I gryningen spelade de saxofon framför Hotel Savoy, där Little Gerhard och Sixten Ehrling fanns bland lyssnarna.

Ett annat minne är från Malagas kulturhus 1990, då han skulle uppträda under en konsert. Han stod i kulisserna och väntade på att göra entré, och "just när kapellmästaren gjorde tecken drog jag ner byxorna, visslade till och vände mig om."

Det tog en lång stund innan orkestern fann sig och kunde fortsätta enligt programmet ...!

Jacques Werup säger att han alltid känt en oro över att hamna i det "fina", det tillrättalagda och pretentiösa, vilket förklarar rumpan och viljan att röra om i det förväntade.

Jacques Werup är noga med att poängtera att det inte är en memoar han skrivit, utan en självbiografi. Mycket "yrkesmässigt skryt" har han ersatt med existensens fiaskon.

– Jag har alltid haft svårt för människor som överdriver sin egen betydelse. Jag har hellre inslag av allmängiltighet, erfarenheter som andra kan känna igen sig i.

Han har aldrig längtat efter att få vara en "personlighet". Ändå har han nu skrivit sitt liv. "Varför?" frågade Jacques Werup sig, tills han en dag för några år sedan fick andnöd, och istället för att uppsöka akuten kastade sig över sina självbiografiska anteckningar; började ordna dem, välja ut ...

– Mitt beteende förvånade mig själv efteråt, men plötsligt förstod jag vilken terapi mitt arbete är och alltid har varit, och vad det kommer att betyda livet ut. Musiken och skrivandet är min livboj.

Allvaret har han alltid haft med sig. Döden knackade på dörren när han bara var sex år gammal, så det är kanske inte så konstigt. Han hade klättrat upp på ett högt skåp och ramlade plötsligt ner, med magen mot sänggaveln.

– Mjälten krossades och jag var nära att dö. På akuten, i sängen bredvid min, låg en flicka som också krossat sin. Hon överlevde inte.

Som åttaåring fick han en metallflisa i vänster öga när han satt och hamrade, och blev blind på det ögat.

– Jag var en riktig olycksfågeln som barn och funderade mycket över livets förgänglighet redan då. De allvarliga insikterna har alltid gett en klangbotten åt skrivandet och musiken.

En person som återkommer i berättelsen om Jacques Werups liv är hans temperamentsfulle far, som aldrig accepterade att sonen valde konsten framför att bli jurist, eller åtminstone "något riktigt". När Jacques som 17-åring

Profil

Namn: Jacques Werup.

Ålder: 66 år.

Yrke: musiker; spelar klarinet och saxofon, författare, poet, estradör.

Bakgrund: har utgivit 40 böcker sedan debuten 1971 och mött en stor publik med sina scenföreställningar. Har bland annat samspelat med Frans Sjöström (Werup-Sjöströmgruppen), Lill Lindfors, Suzanne Brøgger, Pernilla August, Mikael Wiehe, Hans Pålsson, Rolf Sersam, Michael Saxell, Timbuktu och Jan Lundgren.

Bor: Ystad.

Familj: fru och två döttrar, 18 och 23 år.

Aktuell: utkommer med självbiografien *Medan jag levde* den 1/2, ger scenföreställningen *Tillsammans* med pianisten Jan Lundgren på Ystads teater den 27/1, på Palladium i Malmö den 29/1, i Kristianstad konserthus den 30/1 och på Teater Lederman i Stockholm 4-6/2. Är aktuell i en dokumentärfilm om sig själv, gjord av Jan Troell. Filmen har premiär på Göteborgs filmfestival i början av februari och har titeln *Kalla ingenting försent* efter en dikt av Werup med samma namn.

Jacques Werup lyssnar helst till koltrasten.

Redan som nioåring bestämde Jacques Werup sig för att jazzen var hans framtid. I sin självbiografi ser han tillbaka på ett långt liv och vägen till scenen. Här på Ystads teater, vars tomma stolsrader snart kommer att fyllas.

FORTSÄTTNING PÅ NÄSTA UPPSLAG

Ystadssonen Ernst-Hugo Järegård och Jacques Werup talade ofta i telefon. "Han älskade att berätta om hur han avskydde sig själv och också sin barndoms lilla stad, som sent i livet nu har blivit min", skriver Werup. FOTO: SCANPIX

Självkritiken växer med åren och rödpennan har blivit min bästa vän.

JACQUES WERUP

FEM KORTA

Bästa självbiografierna du läst?

- J M Coetzees *Pojkår* och *Ankomstens gåta* av V S Naipaul.

Favoritmiddag?

- När hungern är riktigt stor!

Vad lyssnar du helst på?

- Koltrasten.

Om du fick önska dig vad som helst ...?

- Då önskar jag att det går väl för mina barn här i livet.

Har du något motto?

- Jag får citera Aksel Sandemose, som sa: 'När någon har riktigt ont, så råder jag honom att vänta.'

- Det finns bara ett: att vänta.

”Jag
ville
lyfta
fram
livets
ljus”

började spela klarinett i ett dixieband ville fadern inte veta av det, och när Jacques böcker började komma ut nämnde fadern dem inte med ett ord.

Fadern drev mattaffär på bottenvåningen i huset där de bodde. Han hade motvilligt tagit över butiken efter sin svärfar Nessim som invandrat från Bulgarien – ”matthandlaren *himsel*” – och hade som enda intresse att lösa korsord på fritiden, något som Jacques föraktade.

Jacques och hans far bråkade jämt och ständigt. ”Jag var rädd för hans obeskrivliga skrik, dunkandet i bord och väggar när någonting inte gick som han ville”, skriver Jacques, och fortsätter: ”Jag besparade honom inga sanningar. Jo, en enda: att min kärlek till honom, trots allt, satt djupare än min motvilja. Det sa jag inte i tid.”

Varje dag går Jacques Werup sin dagliga promenad i Ystad, över järnvägsspåren, ner till havet. Ibland pratar han med sina föräldrar.

Jacques Werup utstrålar värme. Han har nära till skrattet, en smittande energi, och talar så kärleksfullt om sin stad, sin familj och kommande engagemang.

Våren 2011 ser ut att bli intensiv, med både ny bok, poesikonserter och filmpremiär.

Gode vännen Jan Troell har under fyra års tid gjort en dokumentär om Jacques Werup, som har premiär på Göteborgs filmfestival i början av februari.

– Jag har inte sett den själv ännu, men jag vet att det är

en konstnärlig film, en riktig Troell-film, poetisk och bra, med många roliga människor som flaxar förbi; Pernilla August, Suzanne Brøgger, Mikael Wiehe, Timbuktu ...

– Det hela började egentligen som ett sätt att umgås. ‘Kan vi inte filma?’ undrade Jan en dag när vi skulle ses. Och så fortsatte det. Han har hängt med både privat och på scenen, vi har till och med varit i Belleville i Paris, där jag bodde i många år. Ett tag hoppades vi nästan att filmen aldrig skulle bli färdig, för vi hade så roligt.

Allra närmast väntar en miniturné med pianisten och vännen Jan Lundgren, som nått stora internationella framgångar som jazzsolist, framförallt i USA och Japan. Deras föreställning *Tillsammans* ges i Ystad, Malmö och Kristianstad nu i slutet av januari, och därefter i Stockholm.

Repertoaren innehåller såväl skrönor och visor som kärleksballader och jazzstandards.

– Precis som med Jan Troell har *Tillsammans* blivit ett sätt att umgås. Eftersom Jan Lundgren också bor här i Ystad brukar vi ses och experimentera, leta och byta ut, för att göra programmet bättre och bättre. Vi har väldigt kul!

Varför titeln *Medan jag levde* på din självbiografi?

– Jag ville lyfta fram livets ljus, men också svärtan som finns i att vi är en sådan kort stund på jorden. Dels syftar jag på stunden i rampljuset, där det är lätt att leva och glömma svårigheter, dels på livsljuset; glädjen över en familj, glädjen över att få vara här, att få finnas till.

Jacques Werup funderar mycket över åldrandet. Han vill ”skruva ner”, samtidigt är musiken och skrivandet hans livboj.

HITTA NÄRMASTE ÅTERVINNINGSTATION FÖR TIDNINGAR

LADDA NER VÅR NYA IPHONE-APP "LÄMNA PAPPER"

Available on the
App Store

PappersKretsen

www.papperskretsen.se